

GESTATSION BIRLAMCHI GIPERPARATIREOZ BILAN OG'RIGAN XOMILADOR AYOLLAR HAYOT SIFATI VA KOGNITIV FUNKTSIYALARINI BAHOLASH

Rixsiyeva Nazira Taxirovna

Alfraganus universiteti, ichki kasalliklar kafedrası

O'zbekiston Respublikasi, Toshkent

E-mail nazirarikhsiyeva@gmail.com

ORCID 0000-0001-9790-1208

Annotatsiya

Hayot sifati va kognitiv funktsiya homilador ayollar salomatligining muhim jihatlari hisoblanadi. Ayniqsa, homiladorlikdagi birlamchi giperparatireoz (BGPT) kabi endokrin kasallikning mavjudligi - stress, yangi turmush sharoitlari, og'ir kasallik oqibati va boshqalar tufayli psixologik barqarorlikni yo'qotishiga olib keladi, bu o'z-o'zidan hayot sifatiga ta'sir qiladi. Gormonal muvozanat va metabolik o'zgarishlar bemorlarning jismoniy va psixo-emotsional farovonligiga ta'sir qilishi mumkin. Ushbu tadqiqot xalqaro miqyosda tan olingan anketalar va testlar yordamida BGPT bilan og'rigan ayollarning hayot sifati va kognitiv funktsiyalarini baholashga qaratilgan. Olingan ma'lumotlar ushbu toifadagi bemorlarning sog'lig'ini idrok etish xususiyatlarini va funktsional cheklovlarni aniqlashga, shuningdek, har tomonlama monitoring va davolash bo'yicha tavsiyalar berishga imkon beradi.

Kalit so'zlar: gestatsion birlamchi giperparatireoz, hayot sifati, kognitiv funktsiyalar, WHOQOL-BREF, MMSE, PAS.

Аннотация

Качество жизни и когнитивные функции являются важными аспектами здоровья беременных женщин. В частности, наличие эндокринного заболевания, такого как первичный гиперпаратиреоз (ПГПТ), во время беременности – вследствие стресса, новых условий жизни, последствий тяжелого заболевания и т.д. – приводит к потере психологической устойчивости, что, в свою очередь, влияет на качество жизни. Гормональный дисбаланс и метаболические изменения могут влиять на физическое и психоэмоциональное благополучие пациенток. Целью данного исследования является оценка качества жизни и когнитивных функций женщин с ПГПТ с использованием международно - признанных опросников и тестов. Полученные данные позволят выявить особенности восприятия здоровья и функциональные ограничения этой категории пациенток, а также дать рекомендации по комплексному наблюдению и лечению.

Ключевые слова: гестационный первичный гиперпаратиреоз, качество жизни, когнитивные функции, WHOQOL-BREF, MMSE, PAS.

Abstract

Quality of life and cognitive function are important aspects of the health of pregnant women. In particular, the presence of an endocrine disorder such as primary hyperparathyroidism (PHPT) during pregnancy—due to stress, new living conditions, the consequences of a serious illness, etc.—leads to a loss of psychological stability, which, in turn, impacts quality of life. Hormonal imbalance and metabolic changes

can affect the physical and psychoemotional well-being of patients. The aim of this study is to assess the quality of life and cognitive function of women with PHPT using internationally recognized questionnaires and tests. The data obtained will help identify health perception characteristics and functional limitations in this patient population, as well as provide recommendations for comprehensive monitoring and treatment.

Keywords: gestational primary hyperparathyroidism, quality of life, cognitive function, WHOQOL-BREF, MMSE, PAS.

Dolzarbligi.

Hayot sifati - bu salomatlik, ijtimoiy va psixologik farovonlikning sub'ektiv idrokini aks ettiruvchi keng qamrovli ko'rsatkich. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (JSST) ma'lumotlariga ko'ra, hayot sifati insonning madaniy, ijtimoiy va shaxsiy omillarni hisobga olgan holda hayotdagi o'rnini idrok etishi sifatida aniqlanadi [1]. Psixologik chidamlilik insonning stressli va o'zgaruvchan sharoitlarga moslashish qobiliyati sifatida qaraladi. Turli kasalliklar, shu jumladan endokrin kasalliklar bilan og'rigan bemorlarda psixologik barqarorlik pasayadi, bu ularning sub'ektiv hayot sifatiga bevosita ta'sir qiladi [2,7].

Hayot sifatini baholashning ko'plab usullari mavjud, ular orasida salomatlik indeksi, anketalar va sub'ektiv idrokning kompleks o'lchovlari mavjud. Eng keng tarqalgan usullar - JSST so'rovnomalari, SF-36, EQ-5D hamda tashvish va depressiyaning shkalasi [5,6]. Kognitiv funksiyani baholash uchun Folshteyn [16] tomonidan ishlab chiqilgan Mini-Mental State Examination (MMSE) testi va Pasioka va boshqalar tomonidan taklif qilingan PAS usuli keng qo'llaniladi va giperparatireoz belgilarini baholash uchun ishlatiladi [3, 4]. 2002 yilda J.L.Pasioka va boshqalar tomonidan [10] giperparatireoz uchun jarrohlik davolash natijalarini baholash usulini ishlab chiqildi va amalga oshirildi. PAS deb ataladigan ushbu so'rovnoma bemorlarda simptomlarning chastotasi va og'irligini o'lchash imkonini beradi. Yuqoridagilarga asoslangan holda, BGPT bilan og'rigan homilador ayollarning neyrokognitiv disfunktsiyasi va hayot sifati masalasini kam o'rganilganligi sababli, biz ushbu tadqiqotni o'tkazishni lozim topdik.

Tadqiqot maqsadi

Xalqaro anketalardan foydalangan holda gestatsion birlamchi giperparatireoz bilan og'rigan homilador ayollarning hayot sifati va kognitiv funktsiyalarini baholash.

Tadqiqot materiali va usullari

Tadqiqot homiladorlik davrida yangi tashxis qo'yilgan BGPT bilan og'rigan reproduktiv yoshdagi ayollar guruhida o'tkazildi. Nazorat guruhi xuddi shu yoshdagi sog'lom ayollardan iborat edi.

Tadqiqotga kiritish mezonlari: giperkalsemiya va BGPT bo'lgan homilador ayollar;

Tadqiqotdan cheklash mezonlari: bolalar, o'smirlar, erkaklar va homilador bo'lmagan ayollar.

O'rganish usullari quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- Umumiy klinik belgilar, PAS anketasi;
- Biokimyoviy: kalsiy, fosfor, D vitamini, bilirubin, karbamid, kreatinin, ALT, AST va PTL tekshiruvi;
- Gormonal: TTG, PTG tekshiruvi;
- Instrumental: EKG, qalqonsimon bez va ichki organlarning ultratovush tekshiruvi va ko'krak qafasi rentgenogrammasi.

Statistik tahlil: tavsiflovchi statistika, Spearman korrelyatsiya tahlili; ikki dumli $p < 0,05$ muhim deb hisoblangan. Tahlil Microsoft Excel va Statistica da amalga oshirildi. Tahlil BGPT bo'yicha Rossiya tavsiyalarini [8] va endokrin jarrohlar uchun Amerika tavsiyalarini o'z ichiga oladi [9].

Mini-Mental State Examination (MMSE) testi 30 punktdan iborat, har bir punktga 2 ball beriladi (to'g'ri javob uchun-1 yoki-0). Maksimal ball- 30. [3]

WHOQOL-BREF anketasi 26 punkt, 4 ta soha: jismoniy, ruhiy, ijtimoiy munosabatlar va muhitni o'z ichiga oladi. 1-5 gacha ballarning yuqorisi hayot sifati yuqoriligini bildiradi [2]. PAS anketasi belgilar intensivligini (0 - 100 ball) ifodalaydi. Biz tavsiflovchi statistika yordamida asosiy va demografik xususiyatlarni umumlashtirdik. Korrelyatsiyalarni baholash uchun biz Spearman darajasi testidan foydalandik. Ikki tomonlama p -qiymati $< 0,05$ statistik jihatdan ahamiyatli deb hisoblanadi.

Tadqiqot natijalari.

Biz bemorlarning shikoyatlarini o'rganib chiqdik (1-jadval). Jadvaldan ko'rinib turibdiki, asosiy guruhdagi bemorlarda tirnoqlarning mo'rtligi 8 (80.0%)*, tishlarning bo'shashishi va tushishi- 4 (40.0%), "o'rdaksimon yurish"- 6 holat (60.0%), o'sishning pasayishi kabi birlamchi giperparatireozga (BGPT) xos shikoyatlar bo'lgan. 2 (20.0%), patologik suyak sinishi- 2 ta holatda (20.0%), buyrak sanchig'i xurujlari-10

bemor orasida 1 (10.0%) kuzatildi.

Jadval 1.

BGPT bilan og'rigan bemorlarning shikoyatlarini qiyosiy jihatdan tavsiflash

Shikoyati	Jami n = 10	Asosiy guruh n = 10	Nazorat guruhi n = 10
Changqash	7 (70.0%)*	7 (70.0%)*	-
Poliuriya	6 (60.0%)	6 (60.0%)	-
Vazn yo'qotish	4 (40.0%)	4 (40.0%)	-
Tirnoqlar sinuvchanligi	8 (80.0%)*	8 (80.0%)*	-
Soch to'kilishi	10 (100%)**	10 (100%)**	-
O'rdaksimon yurish	6 (60.0%)	6 (60.0%)	-
Suyak va bo'g'imlardagi og'riq	7 (70.0%)*	7 (70.0%)*	-
Patologik sinishlar	2 (20.0%)	2 (20.0%)	-
Ichak yallig'lanishi	2 (20.0%)	2 (20.0%)	-
Tishlar bo'shashishi	4 (40.0%)	4 (40.0%)	-
Buyrak sanchig'i	1 (10.0%)	1 (10.0%)	-
Qaytalanuvchi nefrolitiaz	2 (20.0%)	2 (20.0%)	-

Eslatma: * – guruhlar o'rtasidagi farqlarning ishonchliligi- asosiy va nazorat, bu yerda * $p < 0,05$.

Keyinchalik, biz guruh shkalasi bo'yicha baholash natijalarining xususiyatlarini o'rganib chiqdik (WHOQOL-BREF, MMSE, 2-jadval). Bizning tadqiqotimiz shuni ko'rsatdiki, WHOQOL-BREF shkalasi BGPT bilan og'rigan bemorlarga muvaffaqiyatli natija berdi. U ishonchli usul bo'lib BGPT bilan og'rigan bemorlarda hayot sifatini baholash uchun mos ekanligini ko'rsatadi.

Jadval 2

Surunkali miya ishemiyasi darajasiga qarab bemorlarda ishlatilgan anketalarning o'rtacha ballari

s № rp	Jami	WHOQOL-BREF				MMSE test	PAS anketasi
		1	2	3	4		
1	n= 10 Asosiy guruh	21±2,2*	23±3,1*	11±0,8*	27±5,3*	3,3 ± 0,6**	85, 6 ± 8,5**
Nazorat guruhi							
2	n=10 nazorat guruhi	50±7,6	46±4,2	39±0,6	58±5,7	28, 7 ± 3,3	3.6 ± 0,3

Eslatma: * - p-nazorat bilan farqlarning ishonchliligi, bu yerda * - $p < 0.005$, ** - ' $p < 0.0001$;
Guruhlar: 1-jismoniy va psixologik sog'lom 2-o'z-o'zini boshqara olado, 3-ijtimoiy qo'llab-quvvatlashga muhtoj, 4-ijtimoiy faol

Asosiy guruhdagi MMSE shkalasi bo'yicha umumiy qiymatlar $3,3 \pm 0,6$ ball, nazorat guruhida esa $28, 7 \pm 3,3$ ball oralig'ida. ($p < 0,0001$).

Biz mavjud simptomlarni yaxshiroq aniqlash uchun PAS so'rovnomasini moslashtirdik va olingan o'rtacha ballar 2 ta asosiy guruhda solishtirildi. 2-jadvaldan kelib chiqadiki, PAS so'rovnomasi bo'yicha turli xil belgilarning intensivligi asosiy guruhda nazoratga nisbatan ancha yuqori bo'lgan. Bunda asosiy guruhdagi ballarning o'rtacha qiymatlari $85, 6 \pm 8,5$ ball oralig'ida bo'lgan, nazorat guruhida esa ular

o'rtacha $3,6 \pm 0,3$ ballga ($p < 0,0001$) yetgan.

Bizning tadqiqotimiz shuni ko'rsatdiki, WHOQOL-BREF shkalasi BGPT bilan og'rigan bemorlarga muvaffaqiyatli qo'llanildi. ishonchli va haqiqiylikka ega va BGPT bilan og'rigan bemorlarda hayot sifatini baholash uchun mos ekanligini ko'rsatadi.

Shunday qilib, WHOQOL-BREF shkalasi yordamida hayot sifatini baholash, bemorda BGPT darajasini aniqlash, MMSE testi va PAS so'rovnomasini esa BGPT bilan og'rigan bemorlarda kasallikning klinik, funksional og'irligi va davolash samaradorligi mezonlari sifatida harakat qilishi kerak.

Xulosa: 1. PAS, MMSE va WHOQOL-BREF xalqaro shkalalari BGPT bilan og'rigan bemorlarga muvaffaqiyatli qo'llanildi. WHOQOL-BREF va MMSE hayot sifati ko'rsatkichlari PAS so'rovnomasi ballari bilan chambarchas bog'liq. ($r < 0,005$).

2. PAS, MMSE va WHOQOL-BREF xalqaro shkalalari homiladorlik birlamchi giperparatireoz bo'lgan bemorlarda hayot sifatini baholashning ishonchli vositasidir.

Adabiyotlar

1. JSST, 2015 yil. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti, qarish va salomatlik bo'yicha jahon hisoboti.

Kirish sanasi: 2021-yil 1-iyul,
http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/186463/1/9789240694811_eng.pdf.

2. Chang YC. Depressiya WHOQOL-BREFNING barcha jihatlarini ko'rsatkichlariga ta'sir qiladi va jamiyatda yashovchi keksa odamlar orasida jismoniy nogironlikning ta'siriga vositachilik qilishi mumkin. // PLoS One. 2015 yil 26 may; 10 (5): e0128356. doi: 10.1371/journal.pone.0128356.

3. Folstein M. F., Folstein S. E., Mchugh P. R. "mini-aqliy holat". Klinisyen uchun bemorlarning kognitiv holatini baholashning amaliy usuli. // J Psychiatr Res. 1975;12(3):189-98. pmid:1202204.

4. Keks mexikalik amerikaliklarda kognitiv bo'lmagan omillarning mini-aqliy holatni tekshirishga ta'siri: Hispanic EPESE tadqiqotidan olingan ma'lumotlar. Keks odamlarni epidemiologik tekshirish uchun belgilangan aholi. // J Clin Epidemiol. 1999;52(11):1095-102. pmid:10527004

5. Traczyk J va boshqalar Psychophysical Soha va Ayollar Yoshdagi Funktsional Holati 75-90 bu Yolg'iz Yashovchi Baholash va Qariyalar ichida Uylari. // Int J Environ Mahallasi Sog'liqni Saqlash. 2021 Aug 27; 18 (17): 9028. doi: 10.3390 / ijerph18179028.

6. Vu LG va boshqalar Vetnamlik yosh kattalardagi hayot sifati: jahon Sog'liqni saqlash Tashkilotining hayot sifati (JSOL-BREF) asbobini tasdiqlash tahlili. // Old Psixiatriya. 2022 Dec 20; 13: 968771. doi: 10.3389 / fpsyt.2022.968771.

7. Manyena SB. Chidamlilik tushunchasi qayta ko'rib chiqildi. // Ofatlar, 30 (4) (2006), pp. 434-450, 10.1111 / j.0361-3666.2006.00331.x

9. Vilgelm SM va boshqalar Amerika endokrin jarrohlar assotsiatsiyasi birlamchi Giperparatireozni aniq boshqarish bo'yicha ko'rsatmalar. // JAMA Surg. 2016 Oct 1;151 (10): 959-968. doi: 10.1001 / jamasurg.2016.2310.

10. .Pasieka JLn va boshqalar. Birlamchi giperparatireoz bilan og'rigan bemorlarda paratiroidektomiyadan so'ng simptomlarni engillashtirishni ko'rsatadigan bemorga asoslangan jarrohlik natija vositasi. // Jahon J Surg. 2002;26: 942-949